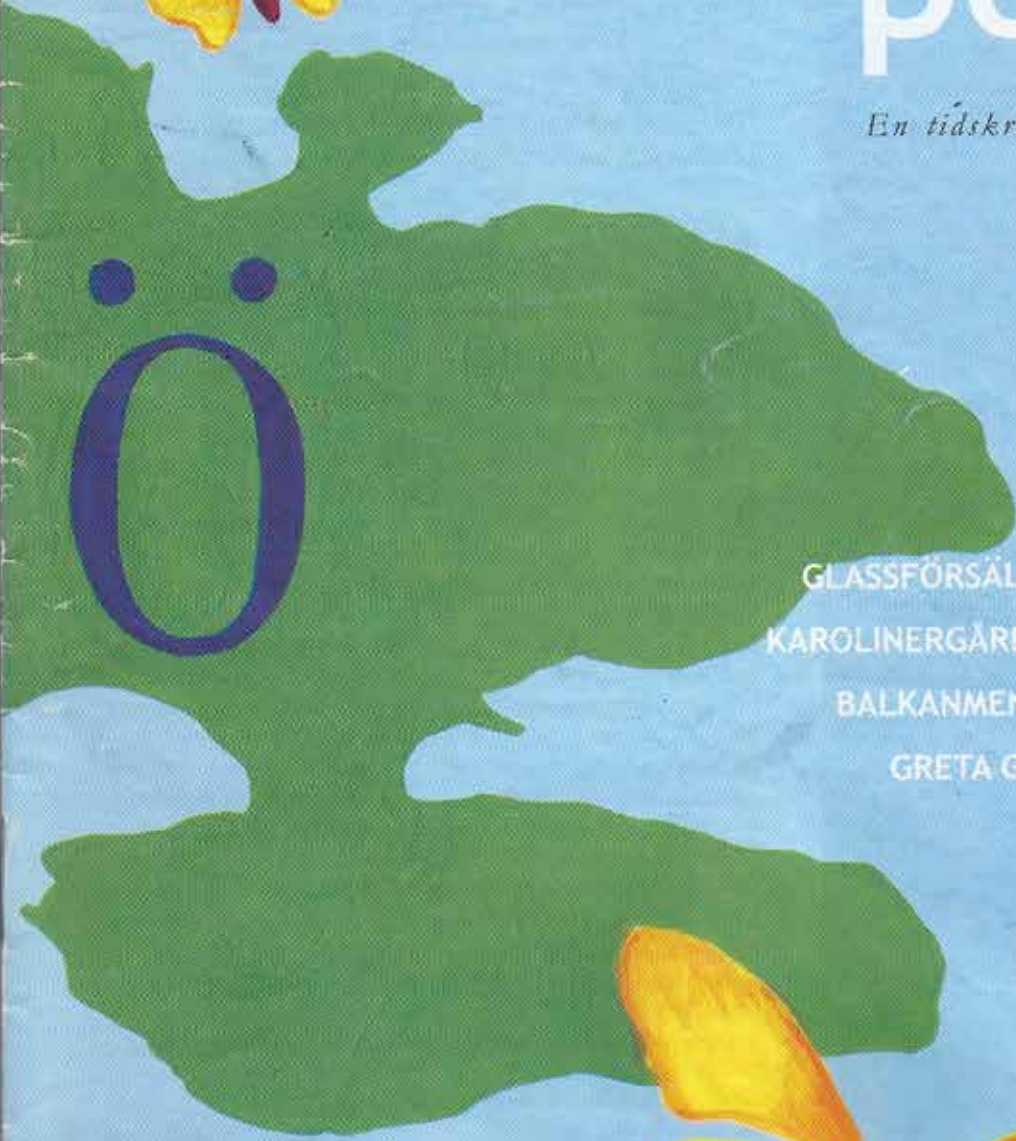




Nubbe sillo potatis

En tidskrift för ramsöborna och andra



Ö

GLASSFÖRSÄLJARNA PÅ KUSTBOHEMMET
KAROLINERGÅRDEN FRÅN KOJA TILL SLOTT
BALKANMENTALITETEN I SVENSK IDYLL
GRETA GARBO PÅ EGNAHEMSVÄGEN



Nummer 1 • Argång 1 • Midsommarafton 2001 • Pris 20 kr

SER MAN ÖN PÅ AVSTÅND, NÄR MAN STÅR VID kajen i Vaxholms hamn och tittar i riktning mot sydost, blir intrycket kompakt. Och mörker. Inte så konstigt att Ramsös namn kan härledas till fornsvenskans "ramn" eller "rampn", som betyder korp. En svart korp. Det verkar inte vara särskilt inbjudande. En ö bland 30 000 andra i Stockholms skärgård. Ingen större förlust för en öluffare att missa.

Men vi som en gång tog risken att trots det stiga av Vaxholmsbåten vid Ramsö brygga har aldrig ångrat oss. Så fort vi steg i land förvandlades korpen till en vit fiskmås; det som på avstånd föreföll vara kompakt visade sig vara grönskans intensitet. På nära håll överraskade landskapet med oväntade växlingar – kobbarna och skären, bränningarna, skogen och de vida fälten med smala stigar som korsar varandra. Här fann vi lugnet och den speciella tystnaden som bara då och då bryts av mäsarnas skratt eller av en flakmoppe som accelererar upp för den mjuka backen strax före Kustbohemets glasskiosk.

Ramsö är en speciell plats för oss som bor här – både för dem som tillbringar den ljusa sommartiden här och för dem (75 personer) som slagit sig ner här för gott och även får erfara vinterhalvårets nederbörd och kalla vindar.

Att leva på en ö är på ett sätt att bindas samman. Gränsdragningen mot det omgivande vattnet är så tydlig – det skapar en känsla av gemenskap. När vi nu tar initiativet till att ge ut en årlig tidskrift gör vi det i förhoppning om att den kommer att bli ett självklart inslag i Ramsös midsommarfirande. Det är därför vi har valt att kalla den "Nubbe, sill och potatis".

Tack till alla som har bidragit till detta premiärnummer med både texter, bilder och inte minst ekonomisk sponsring.

Vi hoppas att ni, kära grannar och läsare, kommer att känna lika stor glädje när ni läser tidskriften som vi känt när vi arbetat med den. Glad midsommar!

Anna Eklund Jackie Jakubowski

Redaktion

Jackie Jakubowski (ansv. utgivare) 08-541 364 14
Anna Eklund 08-541 366 40
Annie Winblad Jakubowski 08-541 364 14

Foto

Solveig Edlund 08-541 369 15

Design och illustrationer

Annie Winblad Jakubowski

Layout

Anna Eklund

Inscanning av bilder

Hans Wessman 08-541 362 15

Redaktionens adress

Ramsö brygga

Det var en gång...

Korparna återvänder till Ramsö. Har inte sett några på flera år. Men nu har de seglat över talltopparna ovanför Kustvägen igen. Och tur är väl det. Det är klart att det ska finnas korp på ön som fått sitt namn efter den svarta fågelns ramsvarta färg. Det finns även en annan tolkning enligt namnforskare som syftar på örten rams, som ger mjölken en besk smak om korna betar den. Vad såg då korpen på sina glidflygningar över ön förr i världen?

Carl Olof Werngren tar några vingslag och ger sig ut på historisk spaning.

UNGEFÄR HUNDRA ÅR efter att Birger Jarl grundat Stockholm dyker Ramsö upp i medeltida urkunder. Då gick vatten högre upp och bland annat var Ramsöholm avskilt från resten av ön genom Östra och Västra Strömmen med en bro över. Vi tillhörde Värmdö skeppslag och beskrevs som "2 mantal skatte i Skägga fjärding". Skogsö, Hästholmen, Getholmen, Björnholmen, Fårholmen och Knutsholmarna hörde också till Ramsö. Skeppslag var en vanlig landsindelning på medeltiden och fungerade både som militär och juridisk organisation. Skeppslagen var i sin tur uppdelade i fjärdingar. År 1628 var mellan tio och femton personer bosatta på bondgårdar på Ramsö och Skogsö.

Det var strävsamma, självägande bönder, som säkert fick slita ont i de ganska karga omgivningarna. Familjerna hade dräng och piga som anställdes ett år i taget och sedan ersattes av nya. I en skattelängd från 1618 kan man läsa att 100 lass hö föll för liarna på Ramsö. Inte mycket om

man betänker att det gick åt 20 lass per år för att hålla ett kreatur. Några år senare, 1637, fanns här 12 dragare, kor och kvigor och 15 får och getter.

En bra bit in på 1900-talet fraktades hästar med roddfärja över till Skogsö för plöjning, harvning och sådd. Kor och kvigor simmade också dit på sommarbete. Mjölkerskorna rodde före och lockade dem över sundet. På Skogsö fanns lador för säd och hö som fraktades med häst och släde till Ramsö när isen bar. Lage var den sista bonden på ön. Han blev mycket gammal och hans röda lada står kvar som minne på ängen en bit ovanför Ramsö brygga. Ramsö har alltid varit för litet för att få en skola på ön. Den närmaste fanns på Rindö, en småskola som inrättades omkring 1860. Innan dess hade det varit både si och så med skolgången. På Kyrkbacken på Värmdö byggdes en så kallad Lancasterskola på 1760-talet men den blev snabbt för liten för alla barn från 40 olika öar. Det gjordes försök med en båtsman som seglade från ö till ö och

undervisade. Ambulerande lärare provades också men många bönder var ovilliga att ta emot dem på sina gårdar. Nu ligger närmaste skolan i Vaxholm. Kronans "Gula Faran" och Vaxholmsvarvets båtar har ersatts av Vaxholmsbolagets pendelbåtar. Och ju högre upp i klasserna man kommer desto längre bort ligger skolorna.

I det gula huset ovanför Ramsö brygga, mitt emot Karolinergården, låg en fin liten affär ända fram till 1970. Sortimentet var av naturliga skäl begränsat, kanske snarlikt det som finns i Tynningö lanthandel. Men där fanns de flesta av de livsmedel man behövde. Men hur ska en enskild liten affär med dryga transportkostnader och sviktande kundunderlag kunna konkurrera med stormarknader och butikskedjor? – så affären upphörde.

VÄGG I VÄGG MED AFFÄREN låg den gamla bondgården Grönskan, numera privatvilla. Ett stenkast därifrån kan vi se de röda och ruttande resterna av Mahognyvillan. Där bodde i början av seklet en materialförvaltare som bland annat beställde mahogny till varvets Petterssonbåtar.

Att lilla Ramsö har haft egen post – eller snarare postombud – verkar nästan otroligt idag. Det var telefonväxelföreståndarinnan Hilda Blomberg som började med postservicen 1933 och den fortsatte i olika form ända fram på sextioalet och utnyttjades även av både tynningöbor och skogsöbor. Nu har

killarna på Kustbohemmet tagit över sorteringen av post och tidningar.

Från 1927 kunde stockholmarna och andra andas skärgårdsluft och träna pensionatsarmarna på Hildur Carlssons Pensionat i branta backen på Varvsvägens södra del. I kvällen svängde man runt på dansbanan nere vid stranden. Rum fanns också på ungkarshotellet som tillhörde Vaxholmsvarvet. Efter tio år var nöjet slut. Närmaste pensionat finns idag i Vaxholm och ett vandrarhem vid färjeläget på Rindö. På norra sidan, mot Vaxholm, är Ramsövarvets röda byggnader ett välkänt landmärke. Här på Båtudden började Reversator bygga Petterssonbåtar år 1900. Femton år senare startade Vaxholmvarvet som inte bara byggde båtar utan även en- och flerfamiljshus, bland annat på egnahemsområdet, militär serveringslokal, kontor och ungkarlsbostäder. När rörelsen hade frisk vind i seglen arbetade 200 personer här. Varvet lades ned 1921 och lokalerna gick över i privat ägo på 1930-talet och blev Ramsövarvet efter kriget, med kapproddbåtar som specialitet. Idag tar varvet hand om betydligt större

båtar. Blombergs Varv ligger mittemot Björnholmen på östra sidan av Ramsö och har varit igång under olika ägare sedan första världskrigets utbrott, nu till stor del inriktat på självrustare. På västra sidan, ungefär mitt emot Tynningöbryggan Norehill, finns Abrahamsson och Börjesons Varv där både motor- och kryssare och stora segelbåtar har byggts sedan 1920-talet. R 8:or, R 6:or – bland annat guld-pokalsegraren May-Be och R 5:or är några av fullträffarna.

Fakta hämtade huvudsakligen från Ramsö Historia, sammanställd av Dagmar Hävermark.

RAMSÖFAKTA

Yta: ca 95 hektar

Högsta punkt: 35 m

Fastigheter: cirka 220

Fritidshus: 85 % av bebyggelsen

Bofasta: 75 personer

Avstånd till Vaxholm: 2,5 km



Gamla bevarade fotografier vittnar om att Ramsö en gång i tiden var ett levande samhälle, mycket tack vare den båttillverkning som funnits på ön i mer än hundra år. Här publicerar vi unika fotografier ur C G Petterssons fotoalbum från slutet av 1800- och början av 1900-talen.

DÅ – NU



John och Anna 1913



Ramsö 1898



John och Lucy 1916



Motorbåts täjfling 1914



Oscars födelsedag 28 juli 1912



Midsommardagen 1913



Sjalkande dopp 1914

BERIT WADLUNDS PAPPA KOM TILL Ramsö i slutet av 1930-talet för att bli varvsägare. Joanna Baumgarten är femte generationen av kvinnor med anknytning till Ramsö. Har de några minnen från Ramsö som riktigt små?

Joanna funderar länge:
– Jag kommer ihåg att jag hade blommor i håret och en gul klänning och att det var midsommar och vi gick mot festplatsen. Fast det kanske jag minns för att mamma har berättat, eller för att jag har sett kort ...

Berit förnimmar att hon satt på golvplanken som höll på att läggas i det nybyggda huset vid Ramsövarvet: – Jag minns hur det luktade så nytt, jag rullade en kula som jag sedan fick för mig att stoppa ner i ett elementrör som ännu inte satts på plats. Den kulan gjorde sig påmind under många år, då den täppte till och hindrade värmen.

– Trots att mamma och pappa hade det knappt ekonomiskt var min barndom här på Ramsö så rolig. Det fanns många flickor att leka med, säger Berit och räknar upp Mona, Maggan, Monica, Gudrun, Gunnel, Marianne, Birgitta och Gunilla.

– Vi var alltid ute i gäng, sällan inomhus. Åkte skidor på isen nedanför badberget och sparktåg ner för backarna, plockade blommor i stora skogen bort mot Ramsöberg och hälsade på i varandras lekstugor.

Berit var under skolåren med i en gymnastiktrupp och tävlade. Senare i livet har hon varit aktiv inom Friluftsförbundets barngrupper.

Joanna tycker också mycket om att vara ute. Hästar är ett favoritintresse och en gång i veckan åker hon till ridskolan på Bogesund. Förra sommaren tog hon hand om en hyrd ponny och i sommar kommer tre ponnyar till Ramsö från Lillemor och Malin Wimans 4H-förskola i Vallentuna. – Den ena är en liten shettis (shetlandsponny) som heter Emma, berättar Joanna och i hennes ögon lyser förväntan.

– DET BÄSTA MED RAMSÖ ÄR ATT MAN kan cykla överallt, det finns inga bilar och så, men jag skulle vilja ha fler kompisar här, tycker Joanna som är i gränsåldern till att själv kunna gå till vänner i Vaxholm.

Den gränsåldern kom senare för Berit som först i tonåren började övernatta hos bästisen i Vaxholm. – Jag lämnade knappt ön innan jag började skolan, berättar Berit. Ibland följde jag med mamma Sonja när hon skulle fredagshandla i Vaxholm tillsammans med Ramsös övriga damer. Då var det fest och jag fick bakelse eller glass som var exotiskt då.

Vid jul åkte Berit in med familjen till Stockholm för att handla julklappar och gå på julmarknad. Joanna brukar också följa med sin mamma Monica varje lördag till hennes dansskola inne i Stockholm.

– Det är kul att stå i kassan och hjälpa till med maten, berättar hon. Men hon kan inte tänka sig att resa någonstans när det är julafton. Den ska firas på Ramsö. – Inte ens till Thailand skulle jag vilja åka då, säger Joanna.

KUSTBOHEMMET HAR HAFT BETYDELSE för bägge, som har lussat och gått påskkärring. Berits publik var de estniska flyktigpensionärerna efter andra världskriget, medan Joannas beundrare idag är länkarna.

– De är snälla, speciellt när de säljer glass, säger Joanna och slickar vidare på sin ispinne.



Berit berättar om de estniska gumorna som gick och handarbetade samtidigt. Varje sommar såldes hantverken som de tillverkat under året: korgar, stickade mössor och vantar, virkade dukar och broderier. – Mamma var själv skicklig på handarbete och sömnad, minns Berit. Damerna på ön brukade ha syjunta och mamma sydde kläder till mig och min fina docka i celluid.

Berit själv har gått vävskola bland annat och jobbat med arbetsterapi. Joanna vet inte vad hon vill bli när hon blir stor. Kanske jobba med djur eller dansa. Hon vill nog inte bo hela livet på Ramsö.

– Kanske kan jag bo lite i Stockholm och lite i Vaxholm.

Berit har bott söder om Stockholm med sin familj sedan 1970-talet och tillbringar numera helger och semestrar på Ramsö.

– Men det är här jag är hemma, det är här jag har rötterna, så har det alltid varit, säger med eftertryck Berit och fortsätter påta i trädgården.

Joanna cyklar iväg hem på sin nya blå Monarkcykel. Hennes tjocka gullflikar av hår dansar i brisen från Tynningöundet.





Christer, Kjell och Bisse utanför Kustbohemmet.

"Innan det fanns mobiltelefoner, räddade vi säkert liv."

Ingrid Palm träffar glassförsäljarna på Kustbohemmet.

DET ÄR TORSDAG KVÄLL OCH VI sitter i Länkarnas bibliotek och pratar. Björn Ljungblad är en av de två föreståndarna på Kustbohemmet. Han vill gärna att flera medarbetare skall få säga sitt, så runt bordet sitter också Jouni Mohell, Pär Hagelin och Christer Kärnestam. Till den trogna truppen anställda hör också Kjell Ingesson, Lasse Lindgren och Bisse Salomonsen, som är Kustbohemmets andra föreståndare. – Jag kom hit som gäst för drygt fyra år sedan, berättar Jouni. De första 14 dagarna åt jag och tittade på TV, men sen började jag hjälpa till. Man känner, faan det är skönt att ha något att syssla med. Kustbohemmet är ideallikt för dem som vill försöka. Det är frihet under ansvar.

Kustbohemmet är ett HVB-hem, ett hem för vård och boende, godkänt av länsstyrelsen. Det finns ett 40-tal sådana hem i länet. En behandlingsplan måste finnas.

Till Kustbohemmet kommer alkoholister från hela Sverige. De får vila upp sig och de som orkar får gärna hjälpa till i köket och med trädgården.

Hur länge gästerna stannar varierar. – En del är kanske här en kvart, andra kommer aldrig fram. Men i snitt stannar de nog några månader. Många vill inte åka härifrån, någon har varit här i 1,5 år, berättar Björn.

– Det är ett rekreationshem. Alkoholister får komma hit och vila upp sig, äta, sova och promenera. Det är väldigt jobbigt att supa och missbruka. Det kan ingen som inte super förstå, säger Björn.

Själv kom han till Kustbohemmet för första gången 1973, stannade ett tag, begav sig sedan härifrån och söp vidare. Men 1979 hade han fått nog av supande.

Alla som jobbar på Kustbohemmet är gamla alkoholister, med undantag av Linnea Carlsson, ramsöbo, som är kocka och jobbat på hemmet de senaste sju åren.

På Ramsö är länkarna kända som de som hjälper till med allt, navet på ön. Alltid positiva och hjälpsamma. Här kan man köpa glass, få hjälp med en trasig moppe, låna verktyg, hämta vatten och få hjälp av transporter av allehanda slag. När räddnings-

helikoptern kallas till ön ringer de Kustbohemmet.

– Vi möter alltid helikoptern och sköter sjuktransporterna till och från den. Förr, innan det fanns mobiltelefoner, räddade vi säkert liv. Hit kunde folk komma och ringa efter hjälp.

Länkarna hämtar tidningar, sköter posten och härbärgerar fastighets- ägarföreningens betongblandare och stegar. När det är dags för midsommarfest kör de orkestern och klipper fotbollsplanen. Alla öns möten hålls i matsalen eller på länkarnas gräsmatta till en kostnad av 15 kronor för kaffe med bröd, lokalen är gratis.

– 1970 ägdes Kustbohemmet av staten, vi fick det i konkurrens med narkomanvården och ungdomsvården. Av tre onda ting valde väl ramsöborna det minst onda, säger Björn Ljungblad.

Ont är väl det sista jag tänker på när länkarna kommer på tal. Och så känner nog alla andra ramsöbor också. Livet på ön vore mycket tråkigare och besvärligare utan "gubbarna" på Kustbohemmet.

Kustbohemmet med sina båda flyglar är en trygg och central punkt på Ramsö.

I Länkarnas regi pågår många aktiviteter och det är aldrig omöjligt för ramsöborna att få hjälp med något praktiskt.

I lokalerna ordnas också träffar av olika slag, inte minst när det är dags för möten i Väg- och Fastighetsägarföreningarna.

Posten hämtas här i de många brev-lådorna. Och glassboxen framför ytterdörren fungerar som en magnet på både barn och vuxna.

Kustbohemmet byggdes av Vaxholmsvarvet omkring 1919 och fungerade som ett bostadshus för de anställda. Efter andra världskriget blev det ålder-

domshem för baltiska flyktingar. Ett femtiotal gamla kunde njuta en stilla ålderdom i skärgården. Länkarna fick lagfart på Kustbohemmet 8 april 1970. Kustbohemmet har 20 platser fördelat på 7 dubbelrum och 6 enkelrum.

Från koja till slott



Hans-Peter Hedlund och Olle Wickman på trappan till Karolinergården.

Bilden överst: Husets äldsta del – den sydöstra – byggdes sannolikt 1650. Tillbyggnaden i sten gjordes av Carl Ebrensvärd 1747 och fungerar som bostad idag.

När Hans-Peter Hedlund såg Karolinergården första gången 1988 var huset fullständigt förfallet. Taket hade rasat in, gården var igenväxt och inomhus växte svamparna vilt bland ölburkar, spritflaskor och tomma sardinkonserver. Sju år senare hade en ståtlig, varsamt renoverad gård rest sig ur spillrorna. Hans-Peter Hedlund förärades Svenska föreningen för Byggnadsvårds årliga Diplom för god byggnadsvård.

Anneli Rogeman berättar den alldeles sanna historien om hur Ramsös fulaste gård blev öns vackraste.

KAROLINERGÅRDEN, RAMSÖ HERRGÅRD, Ramsö gård, spökslottet eller Drottning Kristinas jaktställe – kärt barn har många namn, så också Ramsös äldsta byggnad. Idag är det 400 varsamt renoverade kvadratmeter 1600-, 1700- och 1800-talshus som sträcker ut sig ett femtiotal meter före ångbåtsbryggan. Men hade det inte varit för Hans-Peter Hedlund hade gården knappast varit kvar.

Själv säger han att det var "slumpen, lite tur samt en del arbete" som gjorde att gården inte bara bevarades utan dessutom restaurerades till ett häpnadsväckande vackert hus. Hans-Peter Hedlunds blygsamma förklaring är en underdrift.

Så här gick det till:

HÖSTEN 1988 FICK HANS-PETER, SOM ARBETADE SOM konservator på Riksantikvarieämbetet, av en kollega höra talas om ett ruckel på en ö utanför Vaxholm. Han bestämde sig för att åka ut.

– Jag har tyckt om förfallna hus sedan min uppväxt i Saltsjöbaden på femtiotalet. Då revs en massa kräslott där. Jag lekte i husen och lärde mig att uppskatta lukten av rivningsdamm. Kanske är man som konservator också mer intresserad av trasiga saker än av hela!

– Men mitt första intryck av Karolinergården var ändå vedervärdigt! Själv huset syntes knappt för all sly och bråte. Inuti var allt slemmigt och svart. Vatten rann genom hela huset och många rum gick överhuvudtaget inte att beträda eftersom golvbjälkarna ruttnat.

Hans-Peter trodde först att huset var en arbetarlänga från tidigt 1800-tal, men när han, tillbaka i lägenheten i Stockholms city, gick igenom sina minnesbilder och såg att väggarna i en sal varit vävspända (typiskt för 1700-talshus och brukar betyda målningar) och att snickerierna absolut måste hänföras till ett annat sekel än 1800-talet, blev han betänksam och åkte ut igen.

– Det var inte lätt att se huset från utsidan på grund av allt sly men det hade faktiskt ett brutet så kallat mansardtak typiskt för 1700-talet och arkitekten Härleman som ritat ett liknande hus på Oscarfredriksborg 1747.

"Jag är uthållig och envis. När jag börjat med något slutar jag inte."

I HÄFTET OM RAMSÖS HISTORIA AV DAGMAR Hävermark fanns en del upplysningar: Karolinergården var säteri från 1650 fram till "reduktionen" 1680. Ursprungsbyggnaden uppfördes troligen 1650 eftersom villkoret för säterifrihet (=skattefrihet) bland annat var en huvudbyggnad som uppfyllde vissa krav på storlek och stil.

Dessa krav uppfyller husets äldsta del. Resterande delar uppfördes 1747 (av kapten Carl Ehrenswärd, bror till Augustin och farbror till tecknaren).

En mäklarfirma hade förgäves försökt sälja Karolinergården under en tid. När Hans-Peter dök upp som en efterlängtd presumtiv köpare var priset mycket förhandlingsbart.

– Jag gav ett skambud, 200 000 kronor, och tänkte att om jag får gården för detta och sedan ångrar mig så bör jag kunna sälja själva tomten för detsamma och alltså inte förlora pengarna. I november 1988 var huset Hans-Peters. Han var en enkel konservator utan någon förmögenhet att plöja in i gården. Dessutom fick han inga hantverkare att stanna.

– Ja, det var bekymmersamt. Hantverkarna vägrade att gå in i huset, än mindre börja arbeta där. De flesta vände utan att yttra ett ord, någon sa att jag borde hyra en grävska och riva det hela i stället. Så jag fick ta itu med det hela själv, det vill säga jag och min kompis Olle Wickman. Helt utan hjälp hade det varit lite väl häftigt.

– Jag försökte återanvända så mycket



I trädgården har Hans Peter terassodlat och planterat växter som växte på Ramsö när byggnaden var säteri på 1600-talet och som än idag växer vilt i omgivningarna, t ex sandlök, krorlilja och humle.



som möjligt, rätade ut spikar och letade begagnat byggnadsmaterial. Nästan genast fick jag hjälp av ramsöborna!

Per Jönsson överlät en handfull furor på sin skogstomt till Hans-Peter. De blev strävor till östgaveln och taksparrar. Andra grannar kom med verandafönster. Som pricken över i:et fick Hans-Peter nyligen en gammal flygel till salen av ytterligare en vänlig granne.

– Jag har haft tur. Inte minst vädret var på min sida under de första åren. När jag köpte huset förändrades vintervädret och vi fick en lång rad milda torra vintar med bläst och knappt någon snö alls. Det torkade ut huset och plusgraderna

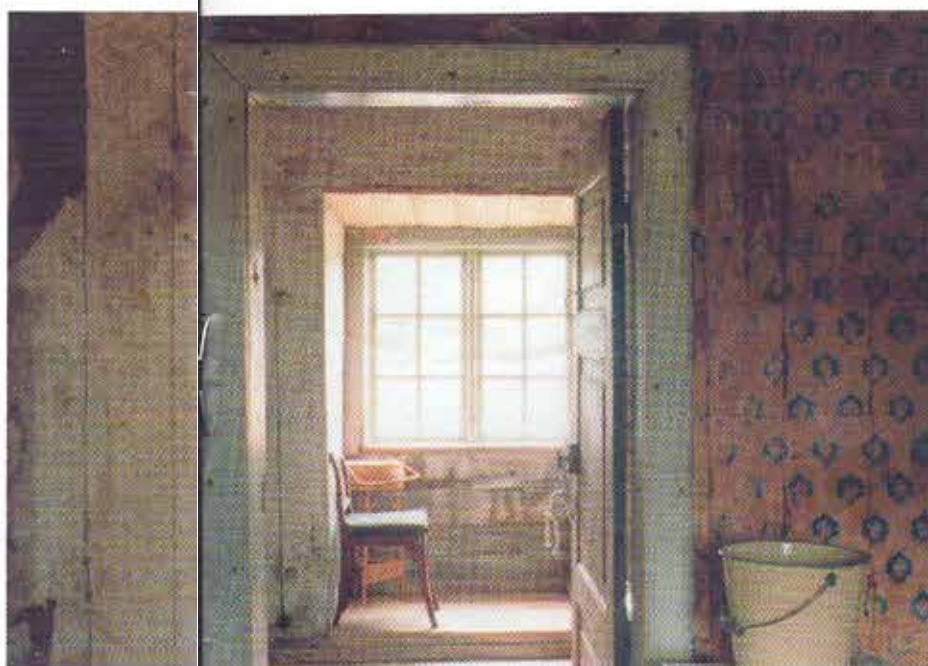
och snöbristen gjorde att jag kunde arbeta året om.

VAD VAR DET SOM GJORDE ATT Hans-Peter överhuvudtaget gav sig i kast med renoveringen?

– Huset var, trots det yttre förfallet, välbevarat. Det var varken vandaliserat eller plundrat – läget på en ö hade räddat det från inbrott. Inredningen fanns till stora delar kvar i användbart skick och inga stora förändringar hade gjorts i huset sedan 1747.

Hur restaurerar man då en gård som denna?

– Man måste lära känna ett hus för att



kunna restaurera det på rätt sätt.

– Om man inte reflekterar över husets väsen kommer karaktären att gå förlorad.

– Man måste alltså restaurera ett hus på dess egna villkor, fortsätter Hans-Peter som har en konstutbildning i botten. Han hade gått på både Konstfack och Gerleborgsskolan samt skaffat sig en fil kand i konsthistoria, innan han blev målerikonservator på Riksantikvarieämbetet för 20 år sedan.

Vilka egenskaper besitter du som varit till nytta i arbetet?

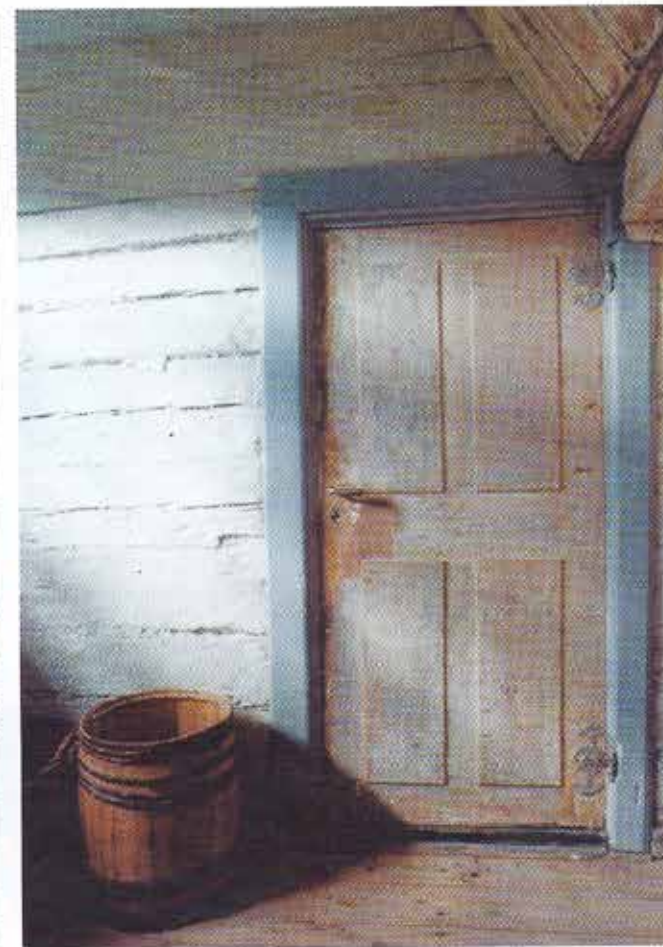
– Jag är uthållig och envis. När jag börjat med något slutar jag inte.

ATT STIGA IN I KAROLINERGÅRDEN IDAG är som att stiga in i en annan tid. Stämningen är rofylld och stilla. Huset är mycket vackert målat med vilsamma (lim- och kalk) färger. Rummen är ljusa och dörrar och golvtilljor varsamt frilagda och skurade. På den lilla balkongen på övervåningen är utsikten överraskande stor. På verandan i nordvästra hörnet är värmen intensiv och solljuset starkt. Huset är stort; 200 kvadratmeter på vardera våning, men alla rum är långt i från färdiga. Hans-Peters vänner brukar uttrycka det som att "Nu har huset åtminstone blivit ett rimligt renoveringsobjekt..."

– I början var allt så självklart. Det är nu,

efter drygt tio år som problemen kommer. Det finns för många saker som är halvfärdiga. Var ska jag fortsätta? Jag måste få det klart utvändigt, det måste se ut som ett helt hus snart. Och om tio år? – Ja då är utsidan klar. Och rummen är hela i hela huset. Kanhända finns det ett duschrum någonstans också ... men det kommer fortfarande att finnas ytor med trasig färg, skeva dörrar, lutande golv och murkna stockar (om det är tekniskt ofarligt). Perfektionistmani hör inte hemma i hus som detta, säger Hans-Peter.

– Att acceptera saker som de är, är både billigt och arbetsbesparande. Dessutom förstör man ingenting för framtiden.



Smultronstunder

Att gå på Astvik-årkus har blivit en tradition för våra grannar. En lördag varje sommar bjuder våra barnbarn på en föreställning. Den innehåller allt från balansgång med tama råttor i huvudrollen till kaninboppling. Kaninen kan även, på publikens begäran, spela död. Flickorna (Sofia, Ida, Emelie, Lisa, Elin och Anna) visar egna konster, bland annat häst- och hunduppsättning samt dans- och gymnastikövningar. Efteråt bjuds publiken på kaffe och nybakade bullar.

Eva och Sune Astvik



En slakmoppe är ett måste på en ö som Ramsö. Särskilt när det är dags att hämta midsommar-gästerna som kommer med Waxholmsbåten. Ni kan inte ana hur många som kan få plats på ett slak.

Mia och Kjell Pettersson



Så här såg det ut förra sommaren. Efter en lång letning med många besvär kom till slut hästarna Sofia och Kikki från Visingsö till Ramsö. I år blir det Amigo och Valle från Vallentuna. Hästkrufter som passar Ramsö!

Gunilla och Bengt Ekman-Odin



En dag invaderades Ramsö av ett tiotal kineser, en och annan japan och två vietnameser. Truppen leddes av min svärfar Uno, som är expert på torrass i tredje världen. I samband med Vattenfestivalen samlades i Stockholm hans expertkollegor från Asien, som gärna ville se ett exempel på en svensksdesignad toalett i naturlig bemylling. Så Uno föreslog en utflykt till den exotiska ön, vars namn ingen av gästerna kunde uttala. Utrustade med anteckningsblock och kameror inspekterade våra gäster både vår och grannen Eklunds toalett. En dam lät sig till och med fotograferas sittande på stolen. Men den bilden vill hon nog behålla för sig själv.

Jackie Jakubowski



Den gamla glasverandan gömde en hemlighet. Då vi nyinflyttade började lossa på dess småblommiga tapet blottades bit för bit ett obegripligt mönster i blå färger. Det visade sig vara ett vinterlandskap med snötyngda granar tätt ruvande i skymningsdunkel. Målat i olja på en duk spänd över väggen någon gång i förra seklets början. En sval dröm om vintern mitt i sommaren. Glasverandan – ett rum mitt emellan, ett rum som överbryggar tiden.

Carl Wärn

När kriget kom till byn

Per Jönsson upptäcker balkanmentaliteten i egna hemtrakter.

DET VAR NÄR JAG SÅG VUXNA MÄN sätta sina kroppar och liv på spel nere på ångbåtsbryggan som jag förstod att Ramsö kunde ha drag av Balkan vad gällde "vi" mot "dom". Sommaren 1991 utbröt det första etniska blodbadet i det sönderfallande Jugoslavien, mellan kroatiska och serbiska nationalister som ville bestämma över samma remsa land. Ungefär samtidigt hemföll fanatiska ramsöbor åt ett ställningskrig om bilens vara eller inte vara på den lilla skärgårdsön.

Det hade börjat med att en vackert vithårig jazzmusiker i trakten provade att köra på helgerna med sina bilfärjor Jenniver, Olliver och Gulliver till Ramsö brygga. Jodå, visst underlag fanns för frakter av möbler, jord, verktyg och tunga matkassar. Somliga öbor tyckte att den bilfria idyllen hotades, andra glädde sig åt att tomtpiserna gick upp när ön fick färjeförbindelse.

Men så kom någon på att Ramsö var en trygg parkeringsplats för den kära bilen när Vaxholm korkades igen av sommarturister. Jazzmannen blev förstas glad när han fick köra betalande passagerare varje dag, morgon som kväll – opsykologiskt nog på tider som krockade med skärgårdsbåtarnas tidtabell.

Snart blänkte bilplåt på var eller varannan tomt längs de grusade ramsövägarna. Några tog över två, eller rentav tre fordon och varje helgsträckte sig färjekön från bryggan ända upp till Karolinergården. Vilda rykten spreds om att somliga inte ens drog sig för att hämta posten och hämta gäster med bil.

En bilhatargetilla formerade sig. Krav på skyltar med maxfart 10 km/tim restes; protester väcktes mot att icke bilburna öbor måste betala lika hög obligatorisk vägavgift som de fyrhjulsdrivna. Ett gammalt hus tillhörigt villaägareföreningen såldes till ett ungt par under förespeglning att det var fritt fram för husägaren vidga sina domäner genom att fysiskt stänga av

den väg som gick över tomten. Och balkanmentaliteten segrade.

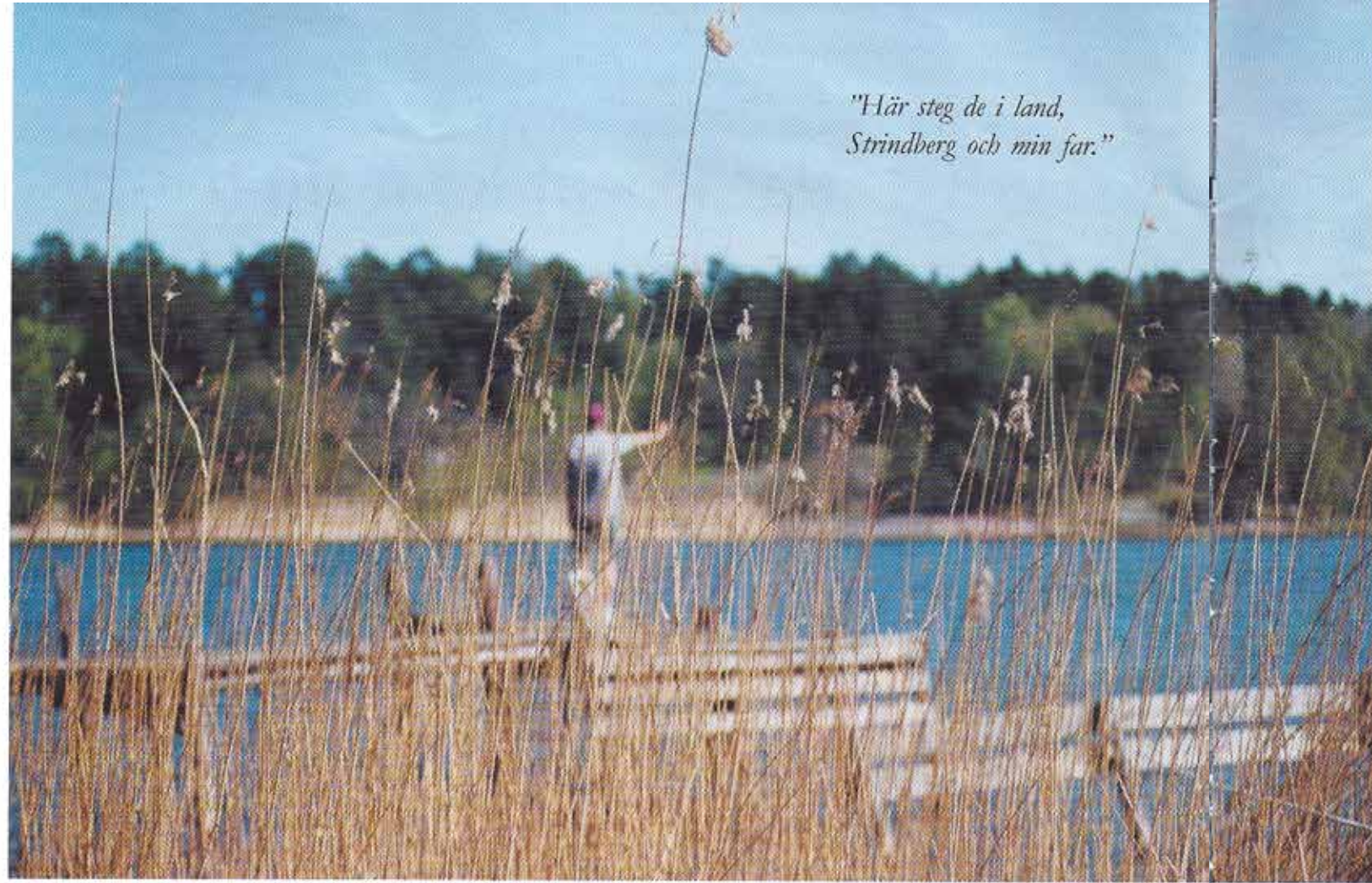
En av Ramsös varvsägare förmåddes baxa stora stenblock över den väg där cyklar, kärror, barnvagnar, sopbilar och andra fordon hade transporterat sig i många decennier. Vips engagerade bilälskarna en annan varvsägare som med sin traktor föste undan stenbumlingarna. Någonstans i sammanhanget lär blodvite ha uppstått.

Vid det här laget handlade ramsöfejden inte längre bara om bilar. Gamla familjekonflikter dök upp till ytan där den ena släkten tog bilentusiasternas parti och den andra bilhatargetillans. Till detta fogades långdragna dispyter om tomters gränsdragningar, svartbyggda bryggor, allemansrättens tillämpning samt färg och form på det nya vänthuset vid ångbåtsbryggan. Samt den helt olösliga konflikten om huruvida bilfärjan eller skärgårdsbåtarna hade företräde när tidtabellerna krockade.

Det var skälet till att sinnet en söndagseftermiddag rann på ett tiotal män som vägrade acceptera att färjan Gulliver tycktes tränga sig före Vaxholm II. Männen ställde sig i armkrok längst ut på ångbåtsbryggan, medan Gulliverkaptenen förgäves försökte sätta ned bilfärjans ramp på betongbryggan utan att skada människokroppar. Till slut gav kaptenen upp och backade ut i sundet.

Hur det hela slutade? Efter några bittra år fick jazzmusikern plötsligt ett förmånligt bud att sälja sina färjor till Iran. Så en solig höstdag i mitten av 90-talet bogserades Jenniver, Olliver och Gulliver hela vägen från Vaxholm genom Suezkanalen till Persiska viken. Och tomtpiserna på Ramsö sjönk när bilförbindelsen försvann.

Numera finns på somrarna fler hästar än motorfordon på Ramsö. Men balkanmentaliteten finns kvar på sina hörn. Små och stora ryttarinnor får ibland gläpord om att de förstör vägar och mark.



"Här steg de i land,
Strindberg och min far."

"Ingen frågar, så ingen vet nå't."

Jackie Jakubowski tror inte sina öron när han hör gamle Sverker berätta Ramsös okända historia.

JAG HAR SETT HONOM BARA NÅGRA få gånger under de år jag varit på ön. Varje gång på avstånd när jag förvillat mig bland de många stigar som leder till Ramsöbergs badstrand. När jag någon gång kommit för nära hans röda stuga och vinkat och hälsat ett "hejsan", svarade han ljudlöst genom att nicka med huvudet utan att visa minsta intresse av att utbyta några verbala vänligheter.

En gång kom jag i samspråk med hans grannar och frågade vem den här skygge gamle mannen var. De svarade: "Ver du inte det? Det är ju Sverker, gamle Sverker. Vem känner inte honom?"

Jag blev än mer nyfiken när jag fick veta att han tillhörde de äldsta på ön och att han under sina 86 levnadsår lämnat Ramsö kanske högst ett dussin gånger. Mest till Vaxholm för att hälsa på sin tvillingbror. Men det var länge

sen sist, tvillingbrodern Arvid dog och begravdes intill Vaxholms kyrka samma år som högertrafiken infördes.

Men så en dag för ett par år sedan, en tidig vår när isen fortfarande var tjock och man kunde våga sig på att gena sträckan genom Ramsösundet mellan Stora Lillångsviken och Grönviken på Rindö, såg jag Sverker på väg mot sin stuga. Han bar på två hinkar med vatten. De måste ha varit tunga, vattnet skvalpade över så mycket att det inte skulle bli mycket kvar i hinkarna när han väl kommit fram. Jag såg min chans och skyndade mina steg i hans riktning. Jag mötte Sverkers blick just när han skulle svänga in på den smala stigen som leder till hans stuga. Hinkarna var halvfulla.

"Kan du hjälpa mig?", frågade Sverker innan jag han säga något. Det lät nästan som en befallning. "Javisst", svarade jag och lyfte upp hinkarna. "Följ efter mig", sa han.

"DU BEHÖVER INTE TA AV DIG SKORNA", sa Sverker och skrattade oväntat högt.

Det var ganska mörkt inne i huset. Så vitt jag kunde se bestod hela hans logement av ett enda stort rum. Här fanns en järnkamin som inte bara gav rikligt med värme utan också föreföll vara husets enda ljuskälla. Annars var det sparsamt med möblemang: en bäddsoffa, två slitna fåtöljer, ett stort bord vid fönstret, två höga och välfyllda bokhyllor. På golvet tidningshögar och kartonger med gamla fotografier och tidningsklipp.

"Du sparar på saker", sa jag för att bryta tystnaden.

"Jaa, det är mest gamla minnen. Men vem har idag intresse av att höra på en gammal man? Ingen frågar, så ingen vet nå't", svarade han uppgivet. "Här går de samma stigar som den store skalden hade gått men vet ingenting om det."

"Vilka då", frågade jag. "Och vem är skalden?"

"Jaa, sådana som du, sommargästerna", svarade Sverker nästan med avsmak. "De fastboende är inte bättre de heller."

Sedan tog han en lång paus medan han tittade på mig och sa till slut högtidligt: "August Strindberg."

"SÄTT DIG NER, SÅ SKA JAG visa dig något", kom-menderade Sverker och tog fram ett gulnat fotografi föreställande en brygga på Ramsös östra sida i riktning mot Rindö.

"Just här la båten till", sa Sverker och pekade på bryggan, "och Strindberg steg i land."

Sverker mindes alla detaljer, så som hans far berättat för honom:

"Året var 1904, en vecka efter påsken. Strindberg hade just skilt sig från den nästan 30 år yngre Harriet Bosse. Treårigt äktenskap. I början gick det bra,

han var nykär och skrev 'Ett drömspel'. Men sen blev det mest ett helvete. Så är det att ha att göra med fruntimmer, fy fan säger jag. Hon knäckte honom. Efter-skilsmässan vågade han inte visa sig i Stockholm, så han tog båten till Vaxholm för att ta in på ett pensionat vid hamnen. Så ensam var Strindberg att han slog följe med min far, enkel karl som han var, som satt och drack pilsner hela

vägen från Strömkajen till Vaxholm. 'Följ med till Ramsö i stället', sa min far till Strindberg. Och så blev det. Där satt de bägge två i fars enkla stuga och talade om livet, fruntimmer och människans öde. 'Det är synd om människorna', brukade min far säga. Det sa han också till Strindberg när de skiljdes nästa dag. Min gamle far måste ha gjort ett starkt intryck på honom ..."

Sverker reste sig upp och hämtade en kartong som låg under det stora bordet vid fönstret. Bokstäverna GG stod skrivna med tjock svart tuschpenna på kartongens lock.

"Några fruntimmer har jag aldrig intresserat mig för", sa Sverker. "Men henne hade jag nog inte sagt nej till."

Han tog fram ett tidningsklipp från den 17 december 1929: Greta Garbo anländer med Svenska Amerika Liniens motorfartyg "Kungsholmen" till Göteborg och möts av 10 000 jublande människor. Båda prinsarna, Gustaf Adolf och Sigvard, är på plats. Aftonbladets artikel har rubriken "Sveriges stolthet".

SVERKER BERÄTTAR:

"Jag minns henne som om det var igår, fast jag bara var tio år fyllda då. Arvid och jag hade badat i viken och vi hade med oss fars pilsnerflaskor fyllda med hallonsaft. När vi sprang hem mötte vi henne när hon gick längs Egnahems-vägen. Far berättade att hon kommit till Ramsö för att vila upp sig. Garbo hade sorg efter sin regissör, Mauritz Stiller, som gått bort i november året innan och doktorn hade rekommenderat henne frisk havsluft. Ja, där gick hon i sin mörka kappa och svart slokhatt mitt i sommarvärmen längs

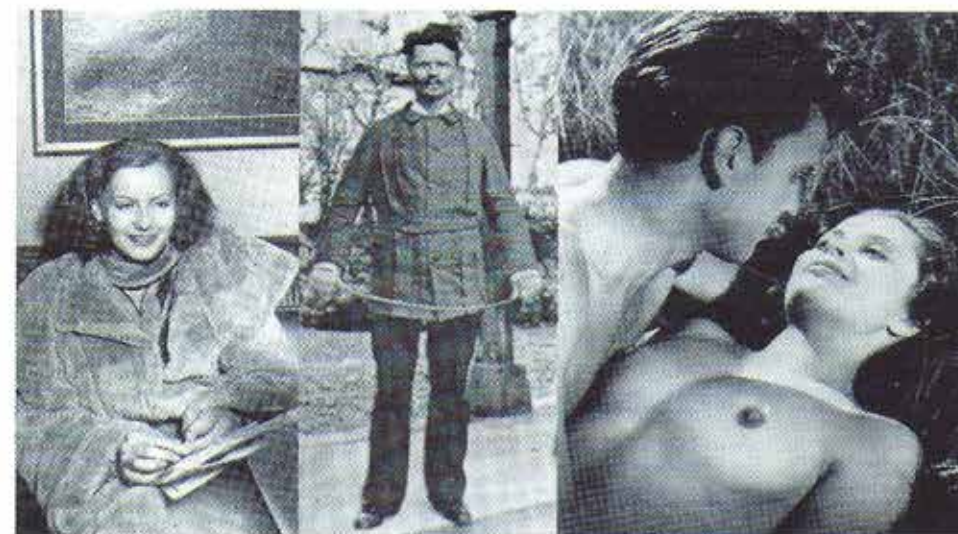
Egnahemsvägen och mumlade för sig själv: 'I want to be alone.' Inte visste vi vad det betydde när vi stod där och glodde på henne – det var Arvid och jag, Ove med systrarna och deras föräldrar, gamle Nils med sina åtta styvbarn och deras sjuka mor, de tre finska bröderna från Öland, ett dussin gubbar från Reversators varv på väg från jobbet och deras gravida kvinnor, och alla dessa ungar som alltid samlar sig kring en främling och tittar nyfiket, drar i byxbenen eller kjolarna. 'I want to be alone', sa Garbo gång på gång. Det lät så vackert att vi som samlats kring henne började upprepa orden som ingen begrep men som lät som en hälsning från den stora världen utanför Ramsö. 'I want to be alone', brukar jag säga till mig själv ännu idag när jag känner mig ensam."

SVERKER SATT TYST EN STUND.

Men plötsligt reste han sig upp och sa:

"Nej, det är bäst att ingen får veta det! Vi vill inte ha hit några turister som skall komma och titta på Egnahems-vägen eller på bryggan där Strindberg gick i land. Det räckte med uppståndelsen när 'Hon dansade en sommar' spelades in på stranden intill Öskaten sommaren 1951. Sen dess kallas platsen för Kärleksviken. Ja, tittar du noga kan du se mig och Arvid bakom busken när Folke Sundquist och Ulla Jacobsson ligger där på stranden och vänsrades. Inte undra på att ingen vill tala öppet om att filmen spelades in här på ön. Man vill ju inte ge Ramsö dåligt rykte."

"Förresten", sa Sverker med en gest som antydde att vårt samtal närmade sig sitt slut, "det är ingen idé att berätta. Ingen kommer ändå att tro mig."



Bilder från vänster:

Greta Garbo i Stockholm 1930.
strac före avresan till Ramsö.

August Strindberg
vid ankomsten till Vaxholm
i april 1904.

Folke Sundquist och Ulla Jacobsson
i filmen 'Hon dansade en sommar'
inspelad i Kärleksviken
sommaren 1951.

TA BÅTEN TILL GRÖNA LUND!

30 BÅTPLATSER I VÅR EGEN
GÄSTHAMN, AVGIFT INGÅR I
ENTRÉN 45:-/PERS

08 - 587 502 00 • WWW.GRONALUND.COM



Ramsö Bygg och Mekaniska

Mats Hargell
Tel 070-750 60 46

CINDERELLA
GRÄDDFILEN UT I SKÄRGÅRDEN

Vi åker snabbt, lugnt och tyst medan du
äter gott på Cinderella I & Cinderella II.

Cinderella Båtarna
mer service - mer komfort

Boka bord 08-587 140 50

Solid Software AB

Integrerade System för
Säkerhet och Byggnadsautomation.

- Projektledning och Systemutveckling.
- Inkötsystem, Passer och ITV.
- Belysning och Energistyrning.
- Intelligent Living - Fjärrövervakning.
- Intranetslösningar.

Nybrogatan 28 - 114 39 STOCKHOLM
Telefon: 08-469 9390 - email: info@solidsoftware.net

Björn Eklund Båt och Bygg

Sjötransporter och Bryggor

Björn Eklund tel 070-782 22 56



Länkarna önskar en Glad Midsommar!

Oss grannar emellan

Ramsö miljögrupp

Hur får man Ramsö att förbli i samklang med naturen? Hur mycket vatten används på ön? Kanske borde man satsa på en avsaltningsanläggning för havsvatten? Hur värms våra hus upp? Hur många vargar behövs för att inte rådjuren skall äta upp alla tulpaner? Vi - dvs Ramsö miljögrupp - har sökt pengar för en undersökning som skulle ge svar på bl a dessa frågor. Det är viktiga frågor idag för vi tror att fler och fler kommer flytta ut till Ramsö under den närmaste framtiden. Belastningen på vattentillgång och natur kommer då att öka, något som kommer att göra det ännu viktigare att avloppssystem fungerar. Redan idag har vi problem med saltinträngning och avloppssystem, något som i framtiden kan medföra att kommunen vill införa dyrt kommunalt vatten och avlopp. Vi vill i stället verka för alternativa lösningar. Under tiden roar vi oss med att ordna Luciafika, bokbazarplats i väntkuren (i samarbete med Fastighetsägareföreningen), ombesörja vattenprover och se till att slambilen tömmer de slutna avloppstankarna två gånger om året.

Visste du förresten att:

- Vaxholm - Ramsö tur och retur med egen båt (50 hästars motor) kostar 50 kr med en tvåtakare, men bara 25 kr med en fyrtakare. Den senare släp-

per dessutom ut mindre koloxid.

- Det är nästan hälften så dyrt att elda med pellets som med olja.
- Alla som köper el av Gräninge får ström från förnybara källor.
- Närmaste miljöstation (där du lämnar färgrester och batterier) är på Shells sjömack i Vaxholms gästhamn.
- Ett av tre ställen i hela Sverige där man kan köpa den allra miljövänligaste bensinen, "alkylatbensin", är på Statoils sjömack i Vaxholm. Även utmärkt att använda till motorgräsklipparen.

*Glad Midsommar
önskas alla
på Ramsö
av redaktionen!*

Ramsö Fastighetsägare Förening

Anordnar olika aktiviteter för sina medlemmar, till exempel midsommarfest, Ramsö boule och loppis.

Som medlem kan du även låna eller hyra följande inventarier: Stege och byggstege, vassklippare, cementblandare och jordfräs.

Datum att lägga på minnet:

År 2001: midsommarfest 22 juni, loppis 7 juli,

Ramsö boule 21-22 juli.
År 2002: vårstädning (helgen efter grovsophämtning), vårbilfärja (helgen efter skolavslutning).

För ytterligare information kontakta Monica Åkerlund Baumgarten, tel 541 363 35.
Du är väl medlem!

Vi är inte ensamma!

Det finns ytterligare två öar i Sverige med detta namn: Ramsö i Kronobergs län ligger i sjön Mien. På ön, som är ett geologiskt reservat, finns bara en sommarstuga.

Ramsö i norra Bohuslän är en av öarna i Kosterarkipelagen belägen strax söder om Syd-Koster. Ramsö har en av Bohuslänns finaste sandstränder. Ramsöhamnen är en välbesökt gästhamn.

Vi har även en namne i Danmark: Ramsø, en kommun på mellersta Själland, med jordbruket som den viktigaste näringen.

Ramsöberg Fastighetsägare Förening

Sköter bl a om allmänningar på Ramsöberg och ordnar Valborgsmässofirande. Årsmöte 30 juni på Kustbohemmet kl 10.00.
Röjdag 29 september
Övrigt på gång: Lägga ut badsand på stranden, vägarbete m m.
För mer information kontakta ordförande Anders Garpe, tel 08-541 366 50.

Röjdag i Egnahems-viken

Söndag 1 juli är det röjdag i Egnahems-viken. Start kl 10.00. På dagordningen är bl a gräsklippning och ned-sågning av stubbar m m. Alla som känner sig manade är välkomna!

*"Somliga säger, lever i evighet
fast döden är det sannaste, som dom vet.
Andra säger lycka, finns i ett ögonblick
fast dom aldrig hann ifatt, det dom fick.
I kärlek och hat, fiende kamrat
i glädje och sorg, i hydda och borg.
Tar vi ett kort på barnen i sommartid
när dom dansar, när vi dansar, en stund på jorden.*



RAMS

*Om du går runt i cirklar, eller raket dit du vill
om du står långt ifrån, eller tätt intill.
Vi spar alla lögner, till morgonen efter
och reser dom glas, som föll under festen.
I kärlek och hat, fiende kamrat
i glädje och sorg, i hydda och borg.
Tar vi ett kort, på barnen i sommartid
när vi dansar, när vi dansar, en stund på jorden."*

Sommarkort (En stund på jorden) Peter Ericson, i ton av Cornelis Vreeswijk.